

Дидактичні ігри та вправи для розвитку мовлення дітей

Дитину від народження оточує світ звуків. Важливо якомога раніше навчити дитину розрізняти їх, навчити правильній вимові, умінню помічати та виправляти мовленнєві помилки, а таким чином – розвивати культуру мовлення дитини.

Дітям інколи важко відразу правильно відтворити почуте слово: чітко вимовити звуки в ньому, не порушити складову структуру слова.

Чіткість та чистота мовлення залежать від багатьох факторів:

- від стану і рухливості артикуляційного апарату;
- розвитку мовного дихання, що забезпечує нормальне звукоутворення;
- розвитку дикції;
- розвитку фонематичного слуху;
- вміння відрізнити одні мовленнєві звуки від інших, зокрема близькі за звучанням.

Прислухаючись до різних слів, «граючись» із ними, діти розвивають свій слух, артикуляцію, покращують вимову.

Гра є провідним видом діяльності дитини, ефективним методом та однією з форм навчання та виховання, яка стимулює мовленнєву активність дітей.

Мовні ігри мають велике значення для розвитку мовлення і мислення дітей; вони активізують, збагачують

їхній словниковий запас, покращують фонематичний слух, прищеплюють інтерес і любов до мови.

Дидактичні ігри дають можливість в емоційній формі організувати вправлення дітей у вживанні раніше набутих слів, виразів, фраз, уточнювати й активізувати їх словник.

Всі дидактичні ігри поділяються на такі групи:

- з предметами та іграшками;
- з картинками;
- настільно - друковані;
- словесні.

Словесні дидактичні ігри спрямовані на розвиток мовлення дітей, уточнення та закріплення словника, на формування правильної звуковимови. Водночас вони є підґрунтям для активізації пізнавальної діяльності, розвитку розумових здібностей.

Формується вміння висловлювати свою думку, робити висновки, застосовувати нові знання в різних життєвих ситуаціях.

Словесні ігри використовують вже у молодшому шкільному віці. Основним матеріалом у цих іграх є слово.

В них відсутня наочність, вони вимагають від дитини напруження, розумових зусиль, гнучкості й швидкості мислення, розвинутого мовлення. Це такі ігри, як “Скажи навпаки”, “Назви одним словом”, “Хто більше назве слів”.

Дидактичні вправи використовують з метою уточнення й активізації словника.

Педагогічні вимоги до дидактичних вправ:

- Правильний підбір дидактичних вправ відповідно до помилок, які зустрічаються в дитячому мовленні.
- Дидактична вправа повинна мати чітко визначену мету, основне навчальне завдання.
- Кожна дидактична вправа повинна збуджувати дитячу думку, сприяти розвитку мислення.
- Будувати дидактичну вправу потрібно на знайомому дітям матеріалі, пов'язаному з їх життям і діяльністю.
- У дидактичній вправі потрібно передбачати наочний матеріал.

- Дидактичні вправи повинні проводитись жваво, цікаво, з використанням ігрового прийому.

-

- активізувати розумові здібності дитини, її уяву, мислення, пам'ять, увагу, формувати адекватне ставлення до явищ суспільного життя, природи, предметів довкілля, систематизувати та поглиблювати знання;

- привчати дітей мислити, використовувати отримані знання у різноманітних умовах у відповідності з поставленим завданням;

- розвивати зв'язне мовлення, уточнювати та активізувати словник дітей, сприяти виправленню мовних помилок, вправляти дітей у вживанні раніше набутих слів, виразів;

- виховувати вміння підпорядковувати свої дії правилам гри, справедливість, дружні стосунки.

-

1. СЛОВЕСНІ ІГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ Й ЗБАГАЧЕННЯ
АКТИВНОГО СЛОВНИКА

ГРА «ЗГАДАЙ СЛОВО»

Вихователь називає ознаки якогось предмета, а діти відгадують, про що мова.

1. Круглий, великий, гумовий, легкий...

(М'яч)

2. Темна, велика, низька, дощова...

(Хмара)

3. Холодна, чиста, прозора, стрімка...

(Вода, річка)

4. Білий, пухнастий, холодний, рипучий...

(Сніг)

5. Блакитне, чисте, безхмарне, прозоре...

(Небо)

6. Добра, хороша, рідна, лагідна, дорога...

(Мама)

Вихователь показує предмет, діти називають його ознаки.

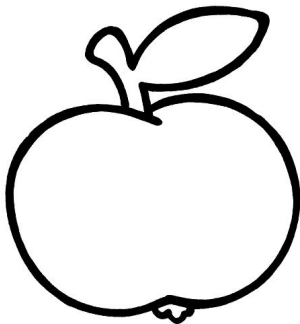
1. Яблуко яке?

(смачне, солодке, соковите...)

2. Рукавички які?

(теплі, вовняні, сині...)

3. Квіти які?

(барвисті, пишні, червоні...)

4. Якою буває погода?

(сонячна, тепла...)

5. Сукня яка?

(нова, чепурна, мова...)

ГРА «ДОПОВНИ РЕЧЕННЯ»

- Влітку листочки на деревах зелені, а восени...
- Зайчик влітку..., а взимку...
- Гриби ростуть у..., а огірочки — на...
- Риба живе у..., а ведмідь — в...

- Цукор солодкий, а лимон...
- Вдень світло, а вночі...

ГРА «СКАЖИ НАВПАКИ»

Вихователь називає слово, діти називають протилежне (ознаки предмета).

Вранці - ввечері,

пізно - рано,

мокрый - сухий,

добрий - злий,

твердий - м'який,

чистий - брудний,

шкідливий - корисний,

старий - молодий,

дитячий - дорослий,

кислий - солодкий,

веселий - сумний,

багатий - бідний.

ЗДОГАДАЙСЯ І ПІДКАЖИ

На дошці виставлені малюнки. Педагог називає декілька ознак одного із зображених об'єктів, а діти називають сам об'єкт.

- * зелений, ненажерливий... — крокодил;*
- * хижий, ширококрилий... — орел;*
- * блискуче, гладеньке... — дзеркало.*
- * вороняче, сіре... — крило;*

ГРА «ХТО УВАЖНІШИЙ»

Вихователь називає слова-назви живих і неживих об'єктів.

Діти, чуючи назву живої істоти, плескають в долоні:

Гойдалка, водій, стіл, собака, лікар, чоботи, продавець, музикант, літак, пенал, метелик, вода, школа, сніг, сир.

ГРА «РОЗВИВАЄМО УЯВУ»

Вихователь пропонує дітям швидко називати:

-
- живе - неживе;

- яжке - легке;
- тепле - холодне;
- високе - низьке;
- гарне - негарне;
- широке - вузьке;

ГРА «НАЗВИ ЗАЙВЕ»

Вихователь називає ряд слів, діти вилучають зайве:

- 1) майка, сарафан, панамка, валянки;
- 2) кулька, кубик, апельсин, яблуко, м'яч;
- 3) картина, стіл, зошит, кавун;
- 4) качка, гуска, курка, кіт;
- 5) автобус, велосипед, машина, літак.

ГРА «ЗГРУПУЙТЕ ПРЕДМЕТИ»

Вихователь на дошці виставляє картинки: вертоліт, метелик, пташка, автобус, човен.

Діти за вказівкою групують (називають):

- 1) якщо це транспорт;
- 2) якщо літають;
- 3) якщо живі;
- 4) якщо неживі.

ДІБРАТИ АНТОНІМИ

ДО БАГАТОЗНАЧНИХ СЛІВ

Сухий одяг –

Суха погода –

Сухий хліб –

Суха мова –

Сухе літо –

Сухі квіти –

СКАЖИ ЯКИЙ

- * Олівець – новий, великий, гарний, ребристий, кольоровий, тонкий, міцний...
- * Листок – осінній, жовтий, великий, опалий...
- * Квітка – запашна, весняна, лісова, яскрава...
- * Річка – швидка, прозора, глибока, чиста, широка...
- * Мама – добра, ніжна, мила, лагідна, працьовита...

2. СЛОВЕСНІ ІГРИ НА РОЗПІЗНАВАННЯ

ЧАСТИН МОВИ,

З'ЯСУВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ НИМИ

ВЕСЕЛА СІМЕЙКА

Правильно назвати тварин та їх дитинчат.

* Мама – лисиця, тато – лис, малята – лисенята.

* Ведмідь, ведмедиця, ведмежата.

* Півень, курка, курчата.

* Кіт, кішка, кошенята.

* Гусак, гуска, гусенята.

ВЕЛИКИЙ – МАЛИЙ

Добирання пестливих слів.

* Мама – матуся,

* ваза – вазочка,

* кіт – котик,

* сонце – сонечко,

- * річка – річечка,
- * курча – курчатко,
- * береза – берізка,
- * квітка – квіточка,
- * тато – татусь,
- * листок – листочок.

ГРА «СКЛАДНІ СЛОВА»

*Вихователь зачитує речення, або словосполучення,
дітям пропонується назвати сказане одним словом.*

Світлий, зелений – світло-зелений.

Темний, червоний – темно-червоний.

Людина, яка разносить листи – листоноша.

Машина, що возить бензин – бензовоз.

Машина, що возить молоко – молоковоз.

Машина, що возить борошно – борошновоз.

Дзвінкий голос – дзвінкоголосий.

Земля трясеться – землетрус.

Людина, яка любить книги – книголюб.

Листя падає – листопад.

Сніг падає –

снігопад.

Чорні брови – чорнобровий.

Сині очі – синьоокий.

Довгі вуха – довговухий.

Куций хвіст – куцохвостий.

Сухі фрукти – сухофрукти.

Зорі падають – зорепад.

Карі очі – кароокий.

ДВА – ОДИН

Утворення з двох іменників складного:

- * Небо і схил – небосхил,
- * ліс і смуга – лісосмуга,
- * птах і ферма – птахоферма,
- * лист і падати – листопад,
- * хліб і робити – хлібороб,
- * ліс і рубати – лісоруб,
- * сніг і падати – снігопад.

ГРА «ЧЕТВЕРТИЙ ЗАЙВИЙ»

(рід іменників)

Педагог пропонує згадати, якими словами можна замінити слово відро (воно), лялька (вона), стіл (він).

Зачитує 4 слова, діти визначають, яке слово зайве:

- лялька, піраміда, машина, відро (воно);
- ведмідь, слон, заєць, лисиця (вона);
- дерево, сонце, курча, кущ(він);
- стіл, шафа(вона). стілець, ніж;
- озеро, небо, обличчя, ніс(він).

ГРА «ВГАДАЙ СЛОВО»

Педагог читає слова назви дій, діти відгадують, яке слово задумано.

- Сходить, світить, гріє...(сонце).
- Шумить, сигналізує, мчить...(машина).
- Готує, пере, прибирає, миє, шиє, любить...(мама).
- Малюють, допомагають, граються, вчаться, прибирають, ростуть, бешкетують... (діти).
- Мукає, жує, пасеться...(корова).

Діти самі називають слова-дії:

- що робить кішка, коли бачить мишку? (підкрадається, стрибає, ловить...)
- що робить кішка, коли грається з бантиком? (бігає, підскакує, хапає, тягне, радіє...)

М'ЯЧ ЛОВИ — СЛОВО-ОЗНАКУ УТВОРИ

Вихователь називає іменник і кидає дитині м'яч. Дитина утворює від запропонованого слова прикметник і повертає м'яч.

- * Весна – весняний;
- * сонце – сонячний;
- * береза – березовий;
- * липа – липовий;
- * сіль – солоний;
- * дощ – дощовий.

ГРА «ПАЛИЧКА ЗУПИНИСЬ»

Діти стоять в колі. Педагог пропонує говорити різні слова, наприклад, про котика, і передавати при цьому

паличку. Яка дитина затрудняється назвати слово, або повторюється, та виходить з гри.

Педагог: «Спочатку будемо говорити про те, який котик» (підбір прикметників).

Одному з дітей дають паличку, той називає слово, наприклад, пухнастий, і передає паличку.

Наступна дитина: лагідний, вусатий, веселий, чорновусий...

Далі пропонують називати слова про те, що котик може робити (дієслова):

бігає, стрибає, сидить,

м'явкає, грається, кусає,

їсть, п'є, крутиться, спить...

Далі можна запропонувати підбирати клички котика (іменники).

Аналогічно можна провести гру для характеристики інших тварин, птахів, комах...

3. ІГРИ, СПРЯМОВАНІ НА РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ,

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ

КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗГОДА — НЕЗГОДА

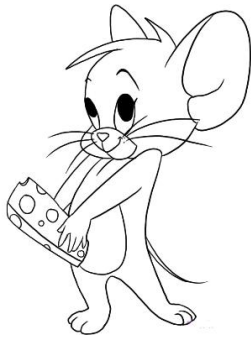
Завдання педагога – формувати у дітей вміння стверджувати або заперечувати тезу, обґрунтовуючи свою думку.

Педагог. Сьогодні буде дощ.

Діти. Ні, не буде, тому що небо чисте.

Педагог. Всі птахи відлітають у теплі краї.

Діти. Ні, деякі залишаються зимувати

(горобець, ворона, галка).

Педагог. Це – риба.

Діти. Ні, це не риба. Це – мишеня.

У риби немає лапок, а в мишеняти є.

Риба не вміє бігати, а мишеня вміє.

У мишеняти є вуха, а в риби немає.

ЗНАЙДИ ЗА ОЗНАКАМИ

Завдання педагога – вчити на основі сенсорного обстеження виділяти істотні ознаки предметів (дерев'яний стіл, лляна серветка, скляна ваза); використовувати слова, які називають ці ознаки, під час спільного складання розповіді- роздуму.

Чомучко та Томучко запрошують дітей на незвичайне полювання за ознаками.

Для цього необхідно взяти «підзорну трубу», уважно розглянути стіл і відповісти на запитання:

Якого кольору стіл?

Якої форми?

З чого виготовлений?

Чому стільниця тверда?

Чому стіл стійкий?

Спільно з педагогом діти складають таку розповідь-роздум. Стіл – дуже важлива річ у будинку, бо... (за ним можна обідати, малювати, читати). Стільниця повинна бути твердою, бо... (на м'яку незручно ставити посуд, вазу). У стола повинно бути чотири ніжки, бо... (він буде стійким). Без столу вдома не обійтись.

ОПОВІДКИ-НІСЕНІТНИЦІ

Завдання педагога – вчити визначати тему роздуму вставними конструкціями: «я гадаю», «я знаю», «мені здається», «на мій погляд»; заперечувати невідповідні явища, використовуючи підрядні сполучники «бо», «тому що».

Після прослуховування оповідок-нісенітниць діти визначають невідповідності, які вони помітили.

Перемагає той, хто назве їх більше.

- Влітку яскраво світить сонце, тому діти вийшли на прогулянку. Вони зробили зі снігу гірку й почали кататися на санчатах. Потім зліпили з піску снігову бабу. Ось як весело було дітям!
- Прийшла осінь, бо почали опадати зелені листочки. Діти пішли на екскурсію до озера. Там вони побачили

багато цікавого. На березі озера сиділи два окуні та рак. Коли діти підійшли ближче, то рак і окуні впали прямо у воду. Біля озера росло багато берізок, а на їхніх гілочках заховалися серед зелених листочків гриби. Діти підстрибнули і зірвали кілька грибів. Ось скільки цікавого вони побачили на екскурсії!

ГРА «ВИПРАВ ПОМИЛКУ БУРАТІНО»

Вихователь пропонує дітям послухати розмову Буратіно та Ведмедика по телефону, і виправити помилку у відповідях Буратіно.

Ведмедик запитує:

«Чому взимку не можна купатись?»

Буратіно відповідає: «Бо заважає шуба»

Діти відповідають:

- Тому, що взимку холодно;
- Тому, що вода в річці замерзла;
- Тому, що вода дуже холодна;
- Тому, що можна застудитися¹.

ФАНТАСТИЧНІ ГІПОТЕЗИ

Технологія подібних гіпотез досить проста.

Вона має форму запитання: «Що було б, якби?»»

- * Що було б, якби зникли всі дорослі?
- * Що було б, якби раптом зникло сонце?
- * Що було б, якби до нас прийшов крокодил?
- * Що було б, якби не було дерев і квітів?
- * Що було б, якби не стало річок?

ГРА «ТРАПЛЯЄТЬСЯ - НЕ ТРАПЛЯЄТЬСЯ»

Вихователь читає речення, діти присідають, коли в реченні говориться про те, чого не буває:

1. Вовк блукає лісом.
2. Вовк на дереві сидить.
3. У каструлі чашка вариться.
4. Кицька на даху гуляє.

5. Човен по небу пливе.
6. Собака на даху гуляє.
7. Дівчинка малює дім.
8. Дім малює дівчинку.

9. Кіт купив ковбасу.

10. У курки дві ноги.

11. У слона чотири ноги.

12. Онук молодший від

дідуся.

13. Дідусь навчається в школі.

14. На лузі крокодил пасеться.

15. Вночі іде дощ.

16. Кролик їсть траву.

17. Курка менша від індика.

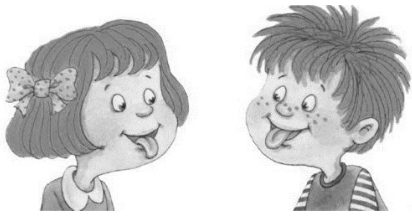
18. Дерево вище, ніж кущ.

19. Тротуар вужчий, ніж дорога.

20. Пір'їнка важча, ніж цеглинка.

ГРА « ЗАКІНЧИ ДУМКУ »

Вихователь пропонує дітям початок речення, діти його закінчують. Слідкувати, щоб думки не повторювались.

1. Я радію, коли...

- мене ведуть в цирк;
- мені купують морозиво;
- на вулиці сонячно...

2. Мені сумно, коли...

- хворіє бабуся;
- ображаються друзі;
- закінчуються цукерки...

3. Я щасливий, коли...

- мені дарують котика;
- ми їдемо на море;
- граюсь з друзями...

ЗАКІНЧИ РЕЧЕННЯ

Діти по черзі закінчують кожне з речень:

Я хочу...

Я вмію...

Я мрію...

Я допоможу...

Я принесу...

Я заспіваю...

ГРА «СКЛАДИ СМІШНЕ РЕЧЕННЯ»

Вихователь пропонує дітям скласти смішне речення з заданими словами:

ГРА «ТАК, НІ»

Одна дитина виходить за двері .

Інші гравці загадують слово-назву предмета.

Заходить ведучий, задає запитання.

Гравці відповідають: «Так.», «Ні».

1. Цей предмет є в цій кімнаті? (Так).
2. Він дерев'яний? (Ні).
3. Він знаходиться на підлозі? (Ні).
4. На стелі? (Так).
5. Це лампочка? (Так)

Лічилкою вибирається інший ведучий.

Гра продовжується.

ГРА «ДОБРЕ - ПОГАНО»

Діти розповідають, що добре, що погано у певному явищі, предметі...

Почалась осінь:

Добре – достигли овочі, фрукти...

Погано – стало холодно, дощить...

ГРА «ЛАНЦЮЖОК ПРОПОЗИЦІЙ».

Вихователь пропонує речення-пропозицію, діти по черзі повторюють його, додаючи одне слово:

1. Я куплю в магазині цукерки.

Я куплю в магазині цукерки і хліб.

Я куплю в магазині цукерки, хліб і морозиво.

Я куплю в магазині цукерки, хліб, морозиво і напій..

2. Я люблю казку «Ріпка».

Я люблю казку «Ріпка», «Колосок»...

3. Я одягаю шапку.

Я одягаю шапку, шарф...

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Діти обирають іменинника. Кожен жестами, рухами та мімікою показує, що дарує імениннику, а іменинник намагається відгадати.

Гра починається зі слів: «Я дарую...»

ЛАНЦЮЖОК

Перша дитина називає об'єкт, друга – його властивості, третя – новий об'єкт з такими самими властивостями, четверта - іншу властивість нового об'єкта і так далі.

Наприклад: морква – морква солодка – солодким буває цукор – цукор – білий – білим буває сніг.

КАРТИНА

Усі сідають в коло. Один тримає у руках чистий аркуш паперу і намагається уявити намальовану картину. Він починає детально її описувати. Потім передає аркуш з уявною картиною іншому, той продовжує уявний опис.

ЧИЙ «ВІНОК» ДОВШИЙ

Дидактична мета: розвивати мовленнєвий слух; закріплювати вміння визначати останнє слово в реченні; вправляти дітей у складанні речень.

Гравці об'єднуються у дві команди. Ведучий (вихователь) промовляє речення. З останнім словом цього речення потрібно придумати нове, у якому діти знаходять останнє слово і складають із ним речення.

Наприклад: «Сергійко читає книжку». *Орієнтовна відповідь учнів:* «Книжка лежить на столі». – «Мій сіл чистий». – «Чисті руки – запорука здоров'я». – «Бажаю тобі міцного здоров'я».

Складаючи речення, гравці утворюють «вінок» (стають поряд, узявшись за руки; той хто придумав перше речення, стає першим, поряд із вихователем).

Правила

«Плетуть» вінок протягом 2-3 хв. Учасники іншої команди уважно слухають, фіксують помилки підніманням руки.

Перша команда припиняє «плетсти» вінок, якщо хтось із гравців припустився помилки. Ролі міняються: перша

команда слухає і контролює дії другої. Виграє команда, чий вінок є довшим.

ЛАНЦЮЖОК

Дидактична мета: вправляти в поділі слів на склади.

Вихователь показує дітям ланцюжок, звертаючи увагу на те, як одне кільце поєднане з іншим.

Пропонує утворити ланцюжок зі слів так, щоб вони з'єднувалися однаковими складами

Наприклад, вихователь промовляє слово *Ніна*,

Діти подумки виділяють склад *-на* і згадують слово, що починається виділеним складом, – *Наташа*.

В новому слові виділяють склад *-ша* і добирають слово, що починається складом *ша-* тощо).

1. Учні по черзі продовжують ланцюжок слів.
2. Учні об'єднуються у команди. Слова записують на аркуші паперу.

Виграє та команда, у якої ланцюжок є довшим.

4. СЛОВЕСНІ ІГРИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВИЛЬНОЇ ЗВУКОВИМОВИ, РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ

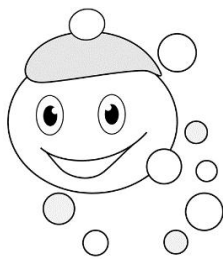
ВЕСЕЛІ ЖАБКИ

Діти стоять у шерензі. Їм пропонують назвати слово із заданим звуком і кожному «прострибати» своє слово по горбочках (по розкладених обручах) стільки разів, скільки в ньому складів (мама, мак, машина, розум...).

КРАПЛИНКУ ВІЗЬМИ

Весняне слово із заданою літерою назви.

Діти беруть паперові краплинки та по черзі називають слова, пов'язані з весною, в яких є певний звук.

* [а] — радість, весна;

* [в] — весна, вода;

* [ш] — шпак, шпаківня, пташки;

* [ж] — жук, жайворонок;

* [д] — дерева, дощ;

* [с] — струмок, сонце, сон-трава;

* [з] — гроза, зелень, береза.

НОВЕ СЛОВО УТВОРИ

- *У слові замінити голосний звук на [у]:*

-

- кіт – кут,
- білка – булка,
- сам – сум,
- річка – ручка,
- лапа – лупа,
- дати – дути.

-

- *Замінити голосний звук на [о]:*

-

- сам – сом,
- рама – Рома,
- каса – коса,
- раса – роса

- *Замінити голосний звук на [а]:*

-

- коса – каса,

- Рома – рама,
- тук – так,
- лупа – лапа.

ГРА «КУПИ ІГРАШКУ»

Дітям пропонують купити в магазині іграшки:

- 1) в назвах яких є два склади: лялька, ведмідь, заєць;
- 2) в назвах яких три склади: машина, собака, петрушка;
- 3) в назвах яких один склад: м'яч, жук...

ГРА «КІНЕЦЬ СЛОВА ЗА ТОБОЮ»

Ма– Діти називають: мама, машина, малина...

Ра– ракета, райдуга, радість...

Ша– шапка, шаровари. Шарик, шайба...

Ка– калина, камінь, каштан...

ВПРАВИ НА СЛОВОТВОРЕННЯ

УТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СУФІКСІВ

1. Хто у нього мама?

Вовченя. Хто у нього мама? Вовчиця.

Зайченя - зайчиха; левеня - левиця; поросля - свиня.

2. Хто вона (він)?

Оля плаває. Як про неї можна сказати? Хто вона? Плавчиха.

3. Машина, що ріже овочі. Як сказати одним словом?

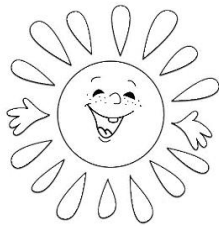
(овочерізка)

Посуд в якому лежать цукерки, (цукерниця).

ВПРАВА: «УТВОРИ СЛОВА»

Вихователь називає слова, діти утворюють інші слова за допомогою суфіксів:

- машина - машинка, машинний, машиніст;

- міліція - міліціонер, міліцейський;
- дерево - деревце, дерев'яний;
- сонце - сонечко, сонячний.
- вулиця - вуличний;
- весна – весняний

ВПРАВА: «ОДИН І БАГАТО»

Діти підбирають слова, які позначають багато предметів

- лялька – ляльки

- ведмідь – ведмеді
- заєць – зайці
- борошно – борошно

УТВОРЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ СТУПЕНІВ ПРИКМЕТНИКІВ:

Весною тепло, а влітку (тепліше).

Вода холодна, а лід (холодніший).

Кущ високий, а дерево (вище).

Береза товста, а верба (товстіша).

Яблуко кисле, а лимон (кисліший).

УТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

З ДВОХ СЛІВ:

Довгі вуха. Як сказати одним словом? (довговухий). Сірі очі – сіроокий ...

УТВОРЕННЯ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ:

Розбили тарілку. Тарілка яка? (розбита).

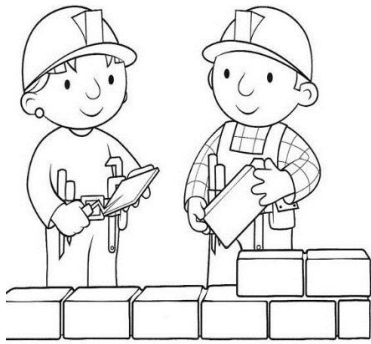
Розлили молоко – розлите молоко.

Пофарбували машину – пофарбована машина.

Намалювали картину – намальована картина.

УТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ ВІД ДІЄСЛІВ.

Хто це робить?

Будує – будівельник.

Виховує – вихователь.

Вчить – вчитель...

Лікує – лікар.

УТВОРЕННЯ СПОРІДНЕНИХ СЛІВ:

Ліс. Які слова можна утворити від слова ліс?

Лісний, лісовий, лісник, лісовик, лісовичок...

ВПРАВИ НА СЛОВОЗМІНУ

ВІДМІНЮВАННЯ ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ:

Ми ходимо. Як сказати про себе? (я ходжу).

Як сказати про Олю?(О ля ходить).

Ми бігаємо. Я бігаю, вона бігає, вони бігають.

УЗГОДЖЕННЯ ЧИСЛІВНИКІВ І ПРИКМЕТНИКІВ З

ІМЕННИКАМИ

Червоний олівець. Про що можна сказати червоний?

Червоний тюльпан, червоний помідор, червоний м'яч...

Як сказати про воду? Вода яка? (холодна, чиста прозора..)

Молоко яке? (біле, смачне, тепле, холодне, кисле...)

ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ:

Качка кличе кого? (каченят)

Собака годує кого? (цуценят).

На дереві росте що? (листя).

ВІДМІНЮВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ:

У мене лялька.

Як сказати про Оксану?

У неї лялька.

Про Юрка?

У нього лялька.

Про них?

У них лялька.

ВЖИВАННЯ ЧАСУ ДІЄСЛІВ:

Що я роблю?

Що ти (він, вони, ми) робиш?

Що я (ти, він, вони, ми) робитиму?

Що я (ти, він, вони, ми) робив?

Що я (ти, він, вони, ми) зроблю?

Що було влітку? Що буде взимку?

ДИДАКТИЧНІ ВПРАВИ З КАРТИНКАМИ:

“Знайди маму”, “ Чий діти”, “Чий хвіст”, “У кого хвіст”,

“Де що лежить?”, “З ким розмовляє хлопчик?” ...

ВПРАВА «НАЗВИ СЛОВА - ДІЇ»

Діти розглядають малюнки, на яких зображено дії людей, тварин, машин...

Називають слова-дії.

ВПРАВА «ПОСТАВ ЗАПИТАННЯ»

Вчитель пропонує за малюнком поставити запитання зі словом хто ?

Наприклад:

- Хто купує морозиво?
- Хто катається на велосипеді?

- Хто пускає кораблик?
- Хто тримає ведмедика?

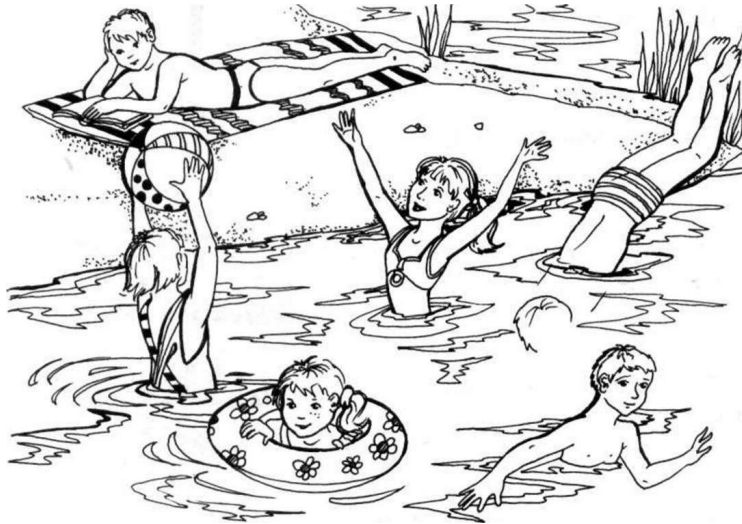
За цим же малюнком дітям пропонують поставити запитання зі словом що?

Наприклад:

- Що тримає дівчинка?
- Що везуть діти?
- Що купує дівчинка?
- Що везе хлопчик?

ВПРАВА «НАЗВИ СЛОВА - ДІЇ»

ВПРАВА «ПОСТАВ ЗАПИТАННЯ»

Вчитель пропонує за малюнком поставити
запитання зі словом хто ?

